

LIBRIS

We know
books

© Editura EIKON
București, Calea Giulești 333, sector 6
cod poștal 060269, România

Difuzare / distribuție carte: 021 348 14 74
0733 131 145, 0728 084 802
e-mail: difuzare@edituraeikon.ro

Redacția: 021 348 14 74
0728 084 802, 0733 131 145
e-mail: contact@edituraeikon.ro
web: www.librariaeikon.ro, www.edituraeikon.ro

**Editura Eikon este acreditată de
Consiliul Național al Cercetării Științifice (CNCS)**

Descrierea CIP este disponibilă la
Biblioteca Națională a României

ISBN: 978-606-49-1682-2

DTP: Valerian Susan

Editor: Valentin Ajder

CONSTANTIN CUBLEȘAN

POEȚII ORIZONTURILOR LIBERE

(Perioada postbelică)

EIKON
București, 2026

și spuma clopotelor asmuțite.
Penații pe tocilă trag cuțite
burdufele cu vin le umplu larii

se nalță rugul jertfelor deșarte.
Nu suntem noi din când în când stelarii
prin trupul nostru bucuros de moarte?

(„Syrinx”)

E în toată această poezie exuberantă a lui Horia Zilieru o mare putere de introspecție în propriile trăiri sentimentale, în intimele arderi existențiale, ce dau profunzime versului, meditativ în fond, cultivat la școala marilor tradiții romantice cu inflexiuni simboliste, și tocmai în această logodnă a demersurilor creativității sale se ilustrează originalitatea unei poezii pline de voluptăți orifice.

Cuprins

Un cuvânt înainte	5
Imnele Transilvaniei (Ioan Alexandru)	7
Romanticul livresc (Alexandru Andrițoiu)	13
Axul spiritual: tradiție-religie (Bartolomeu Valeriu Anania)	19
Un solitar (Grigore Arbore)	25
De la proletcultism la existențialism (A. E. Baconsky)	30
Poezia intelectuală (Cezar Baltag)	37
Poezia trăirilor crepusculare (Ana Blandiana)	43
Tandă și nostalgică (Eta Boeriu)	48
Poetul din inima ardealului (Ion Brad)	55
Angoasele provinciale (Emil Brumaru)	61
Melancolică și elegiacă (Olga Caba)	77
Arta de a fi boem (Alexandru Căprariu)	81

Nonconformistul afișat (Mircea Cărtărescu).....	86
Un poet uitat (Mircea Ciobanu).....	92
„Sângele meu niciodată n-a fost sângele urii” (Ben. Corlaci).....	98
Universul oniric ca nesupunere (Leonid Dimov).....	104
Evadarea în interior (Ștefan Augustin Doinaș).....	110
Între înfrângeri și victorii (Geo Dumitrescu).....	116
Poezia banalului cotidian (Victor Felea).....	122
Provincia cu îngeri (Ovidiu Genaru).....	128
Epopeea duhului mitologic al țăranului (Ion Gheorghe).....	133
Poetul care ne lipsește (Aurel Gurghianu).....	139
Poetul câmpiei târnavelor (Ion Horea).....	146
Banalul realității ca poezie (Nora Iuga).....	166
„Viața mea a fost un hagialâc” (Cezar Ivănescu).....	171
„Ce frumoasă e moartea” (Mircea Ivănescu).....	177

Un neoromantic (Nicolae Labiș).....	183
Poemul ca eseu (Toma George Maiorescu).....	189
Sub semnul modernismului (Emil Manu).....	194
Descoperirea expresionismului (Gabriela Melinescu).....	199
Nesfârșita candoare (Modest Morariu).....	207
O conștiință tragică (Florin Mugur).....	212
Avangarda și calea șarpelui (Gellu Naum).....	218
Poezia sentimentală și intelectuală (Monica Pillat).....	225
Poezia trăită ca viață (Aurel Rău).....	231
„Mă povestesc și eu precum copacul” (Doina Sălăjan).....	239
Sonetistul (Marin Sorescu).....	244
Tragicul trubadur (Radu Stanca).....	250
O cosmogonie (Nichita Stănescu).....	260
Poezia cotidianului (Petre Stoica).....	266

Realitatea din legendă

- (Grete Tartler) 271
- „Eu sunt septembrie. sunt frunza care mă ninge”**
(Gheorghe Tomozei) 275
- „În dreptul fiecărui cuvânt se oprește un paznic”**
(Dorin Tudoran) 280
- „Eu sunt căluțul de apă în oceanul etern”**
(Mihai Ursachi) 287
- Generația amânată**
(Lucian Valea) 293
- Haiducul goliard**
(Romulus Vulpescu) 300
- Poet al Iașului**
(Horia Zilieru) 306

Imnele Transilvaniei

(Ioan Alexandru)

Niciun alt poet de după război, la noi, nu cred că simte istoria vibrând în suflet mai mult și mai profund decât Ioan Alexandru. Istoria neamului, se-nțelege, a Patriei sale și mai ales a Transilvaniei. El însuși coborâtor de pe meleagurile de Apus ale țării, aidoma lui Goga, dar cu un alt mesaj în vers și cu o altă rostire, la fel de patetică însă. Așa se face că în poezia sa e evocată nu doar drama unui popor oropsit în veacuri, ci și freamătul rostului esențial al fiecărui element ființial al satului transilvan (românesc), în care viața se scurge după toate legile firii, într-o armonie ancestrală a omului cu lumea ce-l înconjoară și împreună cu care își definește identitatea. Pentru poet, patria e reprezentată prin „Țărani”, ca și prin „Glasul nostru”, prin „Lelea Teodosia”, ca și prin „Stejarul”, „Plopul”, „Macul”, „Teiul” etc., apoi prin „Ploaia”, „Vântul” sau „Toamna”, „Vara”, „Noaptea”, „Izvorul”, „Ulciorul”, „Colinele line”, „Cocostârcul”, „Vulturul”, „Buciumul” ș.a., pentru fiecare în parte dedicând un *cântec*. „Dacă am o întristare uneori – se mărturisește Ioan Alexandru într-un interviu acordat lui

Ioan Pinte, ce figurează în chip de postfață la noua ediție din *Imnele Transilvaniei* (Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2015, la împlinirea a 15 ani de la prea timpuria *plecare* dintre noi a scriitorului – este că nu am reușit să spun imnul fiecărei creaturi din câte sunt”, căci „totul este vrednic de mărire, de doxologie.” „Poezia este laudă, este celebrare a Logosului întrupat în istorie, a chipului creaturilor, de la cea mai umilă floare și fir de iarbă până la înfățișarea omului”. În acest sens și definește „Patria” într-un poem cu același titlu:

Măicuța mea al cărei sân l-am supt
S-o laud mult mi-e milă și rușine.
Dealul acesta plin de suferinți
Ce l-am trudit și trasu-m-a pe roate,
Carpații noștri de izvoare plini
Și râurile câte sunt cu toate.

Luceafărul de ziuă picurat pe bolți
Turmele blânde, omul de-omenie
Plugul și boul cerului – senin
Și graiu-acesta bolnav de vecie (...)

Versul evocator al lui Ioan Alexandru recompune imaginea satului (natal) într-o frescă de animație frustă, cu peisaje primordiale, cu tablouri de tip pastoral, rustice, fără a fi însă idilice, vetuste, întrucât sunt animate de un dramatism interior, într-o ritualică perspectivă de existențialitate în care diurnul primește reverberații cosmice: „Pășunea-i arsă, turmele se-ntorc/ Pe uliți costelive în poiată/ Găleata-n fundul pușului secat/ Lovește ca-ntr-o peșteră de piatră// Clopotu-n turn clipește-n răsărit/ Cu fluturi albi în țară din vecie/ În cimitir bătrânii au văzut/ Crăpat pământul până la sicrie” („Amintire”). Sau: „Cu-nctul dealurile se aprind/ De umezeală și miros de oaie/ Când turmele se scutură în univers/ Și cârțițele mișcă-n mușuroaie /.../ Și

norii umblă strâmbi pe sub ferești/ Ca niște hamuri roase și sărace/ În care iepele s-au prăpădit/ Supte de mânji și foame și scorbace” („Toamnă”). În muzicalitatea versului un rol de seamă îl joacă limbajul ardelenesc – folosit deloc ostentativ, dar cultivat în pitorescul său specific, imprimând o anume coloratură neoașistă rostirii –, limba românească, decantată prin timpi istorici, aici, ca stâlp de trăinicie pentru rezistența în fața intemperiilor vremurilor de restriște ale seminției, căreia poetul îi face închinare:

Un singur rost primește graiul meu
Încerc să-l spun din nou mai cu tărie
Că neamul meu părinții din părinți
Cred în lumină și în veșnicie

Altfel aici în Apuseni demult
Ne-am fi uscat sălbatici pe coline
Și-n loc de înviere am sluji
Același jug de patime străine

(„Lumină”)

Cartea *Imnele Transilvaniei* (1976), urmând *Imnelor bucuriei* (1973), deschid un vast ciclu imnografic în care provinciile României își află reprezentarea poetică, nu într-un discurs encomiastic, declamatoriu, ci într-o poetizare a sensurilor ideatice ale devenirii lor istorice, a desăvârșirii, a ființării neamului (*Imnele Moldovei*, 1980; *Imnele Țării Românești*, 1981; *Imnele Putnei*, 1985; *Imnele Maramureșului*, 1988; *Imnele Sfinților martiri Brâncoveanu*, 2014, postum, dar și *Imnele iubirii*, 1995). Dintre toate acestea, volumul *Imnele Transilvaniei* se constituie însă, cel mai deplin, în contrapunctica sa, într-un mare și amplu oratoriu în care vocile corale, solistice, au în fundal rezonanța gravă a armonicilor solemne, suflate parcă dintr-o orgă de catedrală gotică. Poezia lui Ioan Alexandru e aici plânset și cântec de leagăn,

răbufnire de revoltă și alint al contemplării meleagurilor natale, mărturisire de sine și rugă/închinare religioasă. Din aceste pasaje melodice – apropierea de muzică nu este câtuși de puțin deplasată sau forțată – se desprind, în măreția lor particulară, figurile unor mari bărbați ai neamului, nu doar ardeleni, ci din întreaga, frământata zbatere ființială românească dintotdeauna: „Imnul lui Bogdan Voievodul” („Acolo unde-i Patria de oseminte/ A-ntâiului strămoș ce s-a mutat/ Pe cerul sfânt, aducere aminte”), „Imnul lui Avram Iancu” („Această lampă din vecie trasă/ Că nu-i de-ajuns să rabzi și să trudești/ Când buhele-n mălai se încuibază/ Din pod se cere coasa s-o ridici/ Să fulgere sub cerul din amiază”), „Imnul lui Mihai Viteazul” („Căci Patria de-acum/ S-a arătat și drumu-ncremenește pe o coastă/ Și licăre departe un cătun,/ Și mucul candelii într-o fereastră”), „Imnul lui Alexandru cel Bun”, „Imnul lui Mircea cel Bătrân” („Și numai graiul sfânt îl mai încape/ Vin ei din vremi strămoșii se desprind/ De sub țărâni din fresce și icoane”), „Imnul Voievodului Gelu” („Pe valea Almașului Gelu/ Voievod cu oastea de pe Mezeș/.../ Apare craiul nou pe cer și se revarsă/ Carul Mare cu roțile până-n butuci se-implântă-n țărna/ Sfintei Transilvanii. Pe caii osteniți se pun țoale de lână/ Și legați de porți mănâncă dintr-un lepedeu otava”), „Imnul lui Neagoe Basarab”, „Imnul lui Sofronie de la Cioara” („Părinte/ te străvăd, din sat în sat făclie”), „Imnul lui Horia Rex Dacie” („Bivolii-n juguri și oamenii în coarne/ Stau răstigniți pe dealul Transilvan”), dar și „Imnul lui Mihai Eminescu”, „Imnul lui Gheorghe Șincai”, „Imnul lui Nicolae Bălcescu” etc. Verbul e apăsător, rostirea patetică, imaginile sugestiv-colorate.

Lirica de acest fel a lui Ioan Alexandru nu se încadrează aproape deloc în tiparele consacrate ale odelor. *Imnele Transilvaniei* sunt toastări de slavă pentru înaintași, pentru

oamenii ținuturilor natale, dar au o altfel de strălucire incantatorie. Discursul este marcat de un continuu quantum de afectivitate, poetul simțindu-se el însuși ca fiind unul din elementele funciare ale acestor meleaguri:

Din Apuseni, din răsărit mă trag
De pe aceste dealuri transilvane
Strămoșii mei călcau în univers
În zilele de iarnă în sumane

Și vara în izmene foarte largi
De cânepă sub clopuri cât o roată
Mâncău bureți în zilele de post
Și pâinea cu cenușe mestecată

(„Origine”)

Universul ce se decantează în aceste imne e unul recompus din elementele de rutină ale traiului comun al țăranilor în matca propriului lor trai de zi cu zi. În aura acestuia și a frumuseții unei astfel de libertăți existențiale, se proiectează portretele marilor figuri ale eroilor naționali, pe care poetul îi încadrează în epocile lor, dar și într-o trăire de continuitate a simțirii până în zilele de-acum: „Asta mi-e-n lume singura menire/ Aducere-aminte strămoșilor sărmani/ Pe fiecare-n parte, eternă pomenire” („Imnul străbunilor”). Într-un astfel de cadru își și vede propria despărțire de lume, rânduindu-și ritualul înmormântării aidoma păstorului mioritic:

Acolo-n Transilvania în satul meu
Voi fi purtat de alții într-o seară
Și așezat pe deal în țintirim
Adăugat la neamul de sub țară.

Să-mi facă petrecanie ca la țărani
Și un bătrân mă spele la fântână
Mă-nfășure în pânză de cânepă de-o fi
Și o făclie-n mână mi se pună.

Apoi m-așeze-ntr-un sălaș curat
 Și preotul din sat mă prohodească
 Și să se roage toți câți vor putea
 Ca țărna-n pacea ei să mă primească.

Un prapor alb să fie, al Mirelui Hristos
 La casa maicii spânzurat de poartă
 Și un colac și un urcior cu grâu,
 Și un ștergar i-atârne într-o toartă.

Mă pună-n dricul carului cu fân
 Și înjugăți doi bivoli din poiată,
 Un om de treabă meargă-n fruntea lor
 Și satul meu cu-ncetul să-l străbată.

Cădelnița oprească la fiecare răscruce
 Ca din scripturi părintele să spună
 Astfel iubirii mei din vămi în vămi
 Vom trece-așa cu bivoli-mpreună.

Copii din clopotniță acolo sus
 Să privegheze cum învie satul
 Și clopotarul pleacă dintre noi
 Pe clopotul cel mare la-Mpăratul.

(Clopotarul)

Modernă prin tocmai fidelitatea cu care păstrează
 spiritul tradiției mesianice transilvănene, poezia lui Ioan
 Alexandru e un vibrant cuvânt testamentar pentru luare
 aminte, într-o conștiință națională actuală, a românității
 ce... s-a născut la sat, în veșnicie.

Romanticul livresc

(Alexandru Andrițoiu)

Între poeții pe care „Școala de Literatură” de la București, din anii '50, i-a lansat în perimetrul cultural național, Alexandru Andrițoiu pare să fi fost un *student* excentric, oarecum în maniera lui Nicolae Labiș (circula un soi de epigramă, la vremea aceea, pe tema prieteniei dintre cei doi: „Toată lumea bea cu țoiu,/ Numai Labiș cu-Andrițoiu”), fără a avea însă personalitatea și talentul acestuia; avea însă vocație de lider, în virtutea căreia a izbutit să revigoreze, de fapt să fondeze, la Oradea, în 1965, seria nouă, a cincea, a revistei „Familia”, socotită ca o continuatoare a celei conduse de Iosif Vulcan, mai întâi la Pesta, apoi la Oradea (1865-1945), în fruntea căreia a stat până la evenimentele din decembrie 1989, când a transmis *ștafeta*, de bunăvoie, chiar cu o oarecare satisfacție, tinerilor scriitori pe care el însuși i-a format și i-a cultivat în paginile publicației. De altfel, a avut curajul, în toți acei ani, de a ține spatele, cum se zice, publicării și chiar angajării în redacție a unor scriitori care nu erau bine văzuți de regimul socialist, din motive mai mult sau mai puțin politice: Nicolae Balotă, Ovidiu

Cotruș, Radu Enescu, Gheorghe Grigurcu, Vasile Spoială, gest posibil datorită prestigiului creat prin prezența sa, în organele oficiale de presă, cu poezii și articole ocazionale, în dimensiune propagandistică. Era și un om al locului (originar din Vașcău, n. 1929, cu liceul încheiat la Beiuș, unul dintre cele mai vechi și de mare renume în zonă), fiind prețuit și iubit de toată lumea ca un veritabil bard al poeziei ardelenesti. Avea o mare ușurință în a versifica, improvizând cu spontaneitate pe teme dintre cele mai diferite, realizând astfel o poezie cantabilă, impresionantă mai ales prin ineditul rimelor, de o surprinzătoare asociere de cuvinte cu iz exotic și, nu mai puțin, liyresc. Toată lirica sa lasă impresia unui continuu și repetitiv comentariu poeticesc, în game și în tonalități diferite, mereu evocator însă, al unor istorii și al unor personalități din timpuri revoluționare, la memoria cărora fandează cu eleganță romantică:

Mă poartă anacronic, în jos, pe Tibru, arca
și rinoscit se naște, în mine, roi de rime
Suspîn livresc voi scoate, din jale, ca Petrarca –
iubito, de-o aleasă de azi cărturărimă (...)
Te voi cuprinde palid sub caldă-mi pelerină,
câci vântul bate cosmic să ne încerce arca,
În bunătatea care mi-o porți benedictină,
îmbracă-n cântec Roma citindu-mi din Petrarca!

(„Pretext livresc”)

Originalitatea poeziilor rezidă din felul evocator, ingenios de altfel, în care sunt tratate și interpretate, la modul liric, diversele teme culturale sau istorice care l-au impresionat pe poet, acesta înseilând pe marginea faptului în sine un discurs imagistic abundent („viesparul meu de frenezii”) – cum e, luată la întâmplare, această închinare, descriptivă, a vechilor bucoavne:

Voi, cărți, cu lungi patine de timp și de strătimp,
caligrafii de mână de fum și nelumească,
cu A suit pe linii de scară spre Olimp
de parcă înșiși zeii voră să citească,

voi, cărți cuprinse-n aripi de vâgi argintării,
cu pagini zugrăvite ca niște vechi argile,
în mers către-nceputuri de lumi! Calofilii
cu steme și pafale, în zugrăviri subtile

(„Cărți vechi”)

E o poezie encomiastică în felul său, cu largi desfășurări de sugestii culturale ori istorice, cu frumoase portretizări nimbate, cu tablouri de natură desenate în linii elegante de mâna unui giuvaergiu exersat în modelarea expresivității cuvintelor prețioase, ce impresionează și farmecă, de ce nu?, prin muzicalitatea cadențelor perfect armonizate. Astfel creează ușor o atmosferă de epocă în care el însuși se preumblă, oficiind rememorări elegiace cu iz de litanii – precum această tristă odă, pe care tânguitor o închină insulei Ada-Kaleh, scufundată sub apele Dunării în lacul de aducțiune de la hidrocentrala Porților de Fier:

O! insula cu dulciuri și-asini, Ada-Kaleh,
și-a coborât, frumoasă, grădinile sub apă
făcând spre soare cel mai târziu salamaleh!
Smochinii-n rădăcină de-acuma peștii-i sapă –
pe albele terase stau somnii tolăniți,
beau un ceai fierbinte ca-n pozele absurde.
Căzut la prund, turbanul amurgului, cum știți,
(cum bine știți) pluti-va pe scări de scamă, surde,
iar apele albastre morminte albe vor
spăla și de păcate și de săruturi. Toate –
întoarse, în natura, la începutul lor,
se vor topi în plasma din care-au fost create.

(„Pe Dunăre în sus”)